

Temat lekcji: Orkiestra dęta i instrumenty dęte ukazane w filmie „Muzykanci” Kazimierza Karabasza

Opracowanie: Krzysztof Gerus

Etap edukacyjny: szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa

Przedmiot: muzyka, historia muzyki

Czas: 2 godziny lekcyjne

Pytanie kluczowe:

Czym jest amatorska orkiestra dęta i czy jest nam jeszcze potrzebna?

Metody pracy:

burza mózgów, prezentacja, miniwykład, dyskusja, analiza fragmentów filmu, praca z tekstem źródłowym

Po zajęciach uczeń będzie umiał:

- wyjaśnić pojęcia „instrumenty dęte”, „instrumenty drewniane”, „instrumenty blaszane”;
- przybliżyć historię i kontekst działalności orkiestr dętych;
- wytłumaczyć znaczenie tworzenia orkiestr dętych w środowiskach lokalnych.

Słowa kluczowe:

orkiestra dęta, instrumenty dęte blaszane, instrumenty dęte drewniane

Materiały dydaktyczne:

- tablice (zdjęcia, prezentacja) przedstawiające instrumenty dęte blaszane oraz instrumenty dęte drewniane;
- przykładowe nagrania brzmienia instrumentów dętych;
- film Kazimierza Karabasza „Muzykanci”;
- przykładowy skład orkiestry dętej ze strony <http://www.orkiestrydete.pl/>

Przebieg zajęć:

1. Rozpoczynając zajęcia, poproś uczniów o podanie definicji pojęć: „orkiestra symfoniczna” i „instrumenty dęte”. Metodą burzy mózgów zbierz skojarzenia młodzieży i w razie potrzeby uzupełnij wiadomości. Wspólnie wypracujcie obie definicje.
2. Zapytaj uczniów, czy byli na koncercie orkiestry symfonicznej. Jakie zrobiło to na nich wrażenie? W jakich sytuacjach widzieli i słuchali orkiestr (np. w filharmonii, w programach telewizyjnych, w kościele, w czasie świąt narodowych itp.)?
3. Zaprezentuj uczniom zdjęcia (np. w formie prezentacji multimedialnej) instrumentów dętych. Przedstaw im krótko podstawowe informacje dotyczące poszczególnych instrumentów. Instrumenty dęte dzielimy na drewniane i blaszane (wiąże się to z genezą powstawania dźwięków). Podstawowe instrumenty dęte blaszane to: trąbka, puzon, tuba, waltornia, kornet. Podstawowe instrumenty dęte drewniane to: klarnet, obój, flet, flet piccolo, saksofon, fagot. Wymień przykładowe nagrania kilku instrumentów, np. klarnet – George Gershwin „Błękitna rapsodia”, flet – Jan Sebastian Bach „Badinerie”, saksofon – „Take Five”, trąbka – „Hejnał mariacki”.

Filmoteka Szkolna

4. Zaproś uczniów do obejrzenia filmu „Muzykanci” Kazimierza Karabasza. Przed projekcją wprowadź ich w kontekst, podaj informacje o reżyserze i okolicznościach powstania filmu (skorzystaj z materiałów opublikowanych na stronie www.filmotekaszkolna.pl).
5. Po projekcji zapytaj uczniów o pierwsze wrażenia. Zadaj pytania pomocnicze:
  - Kim byli muzykanci?
  - W jaki sposób reżyser ukazał grających, jakie wykorzystał środki filmowe (budowa kadru, plany filmowe, tempo, praca kamery, warstwa dźwiękowa)?
  - Co dawała bohaterom filmu muzyka, wspólne granie?
6. Przedstaw uczniom rolę orkiestr dętych jako niegdyś popularnych zespołów amatorskich. Opowiedz o orkiestrach tworzonych np. przez Romów, dla których wspólne muzykowanie jest najistotniejszą formą spędzania czasu. W Polsce orkiestry dęte były zakładane m.in. przy: ochotniczych strażach pożarnych, zakładach pracy, szkołach i parafiach. Zapytaj uczniów, jaką funkcję takie orkiestry spełniały (bądź nadal spełniają) w środowiskach lokalnych. Podsumowując wypowiedzi uczniów, zwróć uwagę, że orkiestry dęte w małych miejscowościach często stanowią jedyną szansę nauki gry na instrumentach, kontaktu z kulturą wyższą. Są formą wspólnego spędzania czasu wolnego, integrują środowisko.
7. Podziel uczniów na pary. Odtwórz film „Muzykanci” od 1’45 do 3’25 i poproś podopiecznych, aby zanotowali, jakie instrumenty zauważyli, oglądając przygotowania członków orkiestry do próby (są to: bęben duży, klarnet, tuba, waltornia, puzon, trąbka, flet). Chętni przedstawiają wyniki swojej pracy.
8. Następnie rozdaj uczniom przykładowe składy orkiestr dętych (dostępne na stronie <http://www.orkiestrydete.pl/>). Poproś, aby nadal w parach przyjrzeni im się i zaznaczyli te instrumenty, które widzieli na filmie. Dlaczego zestaw instrumentów w orkiestrze jest tak różnorodny? Których instrumentów jest najwięcej? Jaki efekt zostaje dzięki temu osiągnięty? (Instrumenty grają w różnych rejestrach i różną barwą, co ma dawać pełne i bogate brzmienie).
9. Podsumowując lekcję, przypomnij uczniom napis, który pojawił się w czołówce filmu: „ostatni Mohikanie”. Zwrócić uwagę, iż film powstał w 1960 roku, kiedy zaczynały się rozwijać muzyka jazzowa, muzyka bigbitowa i zapowiadano koniec przestarzałych brzmieniowo orkiestr dętych. W tym czasie zostało rozwiązanych wiele zespołów. Kolejnym okresem, kiedy masowo upadały orkiestry borykające się z trudnościami finansowymi, były lata 90. Orkiestry dęte jednak nie zniknęły z mapy Polski. Ostatnio zauważamy powrót do tradycji amatorskich orkiestr lokalnych, czego przykładem może być orkiestra OSP Nadarzyn. Grupa ta powstała w 1998 roku, odgrywa bardzo dużą rolę w kształtowaniu kultury muzycznej w środowisku lokalnym. Dziś to jedna z najlepszych orkiestr dętych w kraju. Na zakończenie zainicjuj w klasie krótką dyskusję podsumowującą: Czy amatorskie orkiestry dęte są nam jeszcze potrzebne? Jakie inne formy aktywności mogą je zastąpić?